

כנרת במשך שנה אחת, מגיעה לכדי 165,000 טון מלח — כמחצית ממעיינות בחופי הכנרת וכמחציתן מנביעות תת-קרקעיות, שיש עוד לאתרו — ולא, כפי שהניחו גורמים מומחים במשרד החקלאות בשנות החמישים, טון 135,000 מלח לשנה, מהן 65% מהמעיינות ו-35% מנביעות. חברת תה"ל המשיכה במדידותיה, ולפיהן הגיעו שיעורי הכלור בכנרת בראשית 1961 ל-370 מ"ג לליטר, ובראשית 1963 ל-390—400 מ"ג לליטר.

ולדעת הביקורת היה אפשר וגם דרוש להבהיר בשלבים מוקדמים יותר של ה"תכנון, שהשגים, עליון התבססו החישובים המקוריים, היו מן הגשומות, ומליחות מי הכנרת באותן שנים לא ייצגה ממוצע רב-שנתי.

● העולם הזה: לא נעשו כל בדיקות המצביעות על כך שמליחות המים המיוע-דים לא תסכן את החקלאות. למרות זאת כמעט בטוח כי מליחות זו תביא נזקים רציניים לפרדסים — הקטנת יכולת ההדרים ב-30 עד 40 אחוז, וירידה רצינית בטיב הפרי, העלולה לסגור את שערי השוק הבינלאומי בפני הורי ישראל.

תה"ל הגוף המופעל עלידי האחראים לא היה מסוגל אפילו לבצע בדיקות אלה, בעיקר מפני שאין ברשותו שום יחידה אגרונטכנית.

מבקר המדינה: בדיונים רציניים בשאלה, מה היא תקרת המליחות של המים, ש"החקלאות יכולה לעמוד בה, החלו המתכננים רק באמצע שנת 1962; רמת המליחות המתותרת נקבעה, בעקבות דיונים במינהל התכנון החקלאי ובמועצת המים, בתקופה יוני-ספטמבר 1963, כאשר הטיפול בבחי-רה של האמצעים להפחתת שיעור המליחות היה כבר בשלבים מתקדמים.

תה"ל עוסקת בתכנון אספקת המים הדרושים למדינת מכל הבחינות ולא הייתה סיבה סבירה, שלא תראה עצמה אחראית גם לקביעתה של רמת המליחות, המשפיעה במידה רבה על אפשרות השימוש במי ה"מסעל לצורכי השקאה".

● העולם הזה: הפעלת תוכנית מוביל-הירדן מרחפת כסכנה איומה על החקלאות המפותחת של הארץ. גם קביעת הנורמה של מליחות המים המיועדים להעברה — 170 עד 250 מיליגרם לליטר — נעשתה באותה צורה כמו שאר הפעולות במשך המים הישראלי, בלי שום מחקר רציני.

ניתוק כל המעיינות המלוחים, איננה רק עבודה עצומה, אלא גם בלתי אפשרית. מעיינות אלה שופכים אל הכנרת כ-160 אלף טון מלח בשנה. עד עתה נמצאו ה"מעיינות המספקים לכנרת 100 אלף טון, חלק מהם מפכים מתחת לפני המים, על קרקעית האגם.

כדי להתפיל 370 מיליון מטר מעוקב של מים, על מנת להוריד את מליחותם מ-400 מיליגרם עד 200 מיליגרם של כלור בליטר, יש להכניס כמות עצומה של מים, המכילה עד 50 מיליגרם כלור. אולם ברשות תה"ל נמצאים — בכל ה"דרך שמן הכנרת עד לראש העיין — רק 50 מיליון מטר מעוקב מים.

מבקר המדינה: ש"ס ספקות רציניים בדבר כמות המים שניתן יהיה להסות לנגב, ולדעת הביקורת אין ודאות בדבר האפשרות להשיג את המטרה של 320 מיליון מ³ מים לשנה.

אשר לשלב א' של המפעל, בו תוכננה אספקה של 180 מיליון מ³ מים לשנה במשך שנתיים, לא ניתן לעמוד בהשגת מטרה זו, תוך הנחה ששיעור המליחות בכנרת בעת הפעלת המפעל הוא בגבולות 370—400 מ"ג כלור לליטר, ושתימצא, לצורך מיהול המים, כמות מים מתוקים של כ-30 מיליון מ³. עד שלא תימצא כמות מים יותר גדולה לצורכי מיהול, אין לצפות, בתנאי המלי-חות הנוכחיים, להגדלה ניכרת של אספקת מים הראויים לחקלאות בשלב זה.

הדרך, עליה הוחלט, לשם הפחתת ה"מליחות לטווח ארוך, היא תפישה של מי המעיינות המלוחים שבחופי הכנרת ושל הנביעות שבקרקעיתה, לפני שיספיקו ל"התערבב במי הכנרת. מסתבר, שעל בסיס נתונים אלה של תה"ל תספיק אותה תפי-שת מים מלוחים, שלה נמצאה עד עכשיו דרך, אחרי 15 שנה של ירידת גשמים ממוצעת, רק להורדת המליחות לכדי 210 מ"ג כלור, שיעור שעודנו גבוה ממה ש"נקבע לצורכי חקלאות בכל חלק הארץ שהוא צפונית לראש העיין."

לפני שנה וחצי, במשך כל אוקטובר 1963, פירסם העולם הזה סידרת כתבות שזיעזעו את הציבור. הן נגעו במה ש"נחשב עד אז כקודש הקודשים של ה"מדיניות הכלכלית הישראלית: מיפעל המים הארצי.

אחרי חקירה יסודית וממושכת, הגיעו אז צוות העולם הזה למסקנות שזיעזעו גם את החוקרים עצמם: תוכניות המים, שהוכנו ובוצעו במשך עשר שנים בידי תה"ל — המוסד הממשלתי שפעל תחת חסותם של דויד בן-גוריון ולוי אשכול גם יחד — היו שרשרת כישלונות ארוכה. גם השלב האחרון והעיקרי של מיפעל המים הארצי — מוביל הירדן, שהפך ב"אופן מסתורי למוביל הכנרת — איננו שונה משלכיו הקודמים, גילה אז העולם הזה. אחרי הוצאת סכום אסטרונומי של 250,000,000 ל"י בנה תה"ל מפעל שיוביל לדרום הארץ מים מלוחים, אשר אינם מתאימים לצורכי החקלאות.

איש מן האחראים לבניון היקר לא הודה באשמתו, איש לא התפטר מתפקידו ואיש לא פירסם הכחשות ברורות לגי-לויו המרעישים של השבועון המסויים. מנהלי תה"ל בחרו בשיטה אחרת, נוחה להם הרבה יותר: הכחשות בעל-פה ואס"י פות-הסברה נגד העולם הזה, לרוב בקי-בוצים, "כל המיספרים וכל העובדות ש"פורסמו בעולם הזה הם רק פרי דמיונם החולני של עיתונאים רודפי סנסאציות זולות", ניסו אנשי תה"ל להרגיע את אנשי החקלאות. "המים המתוקים של ה"מוביל הארצי ישטפו את ההשמצות ואת השקרים", הוסיפו הם.

בנתחים חלפה שנה מאז הפעלת המוביל, ומים טובים ומתוקים עוד לא זרמו בו, במקומם נשפכו על ראשי מנהלי תה"ל השמצות חדשות. אבל הפעם לא היו אלה פרי דמיונם של עיתונאים. מחברן היה מבקר המדינה, שבדו"ח השנתי ה"אחרון שלו אישר את המיספרים והעובדות שגילה העולם הזה לפני שנה וחצי.

אין לי אפשרות להביא לפניך את כל הסידרה שפורסמה אז (תשעה עמודים גודל-שים), כדי להשוות אותה עם הפרק ש"כתב מבקר המדינה על אותו נושא (שמר-נה עמודים של דו"ח). על כן אצטמצם בכמה פרקים, הדגים בנושאים המרכזיים של הבעיה.

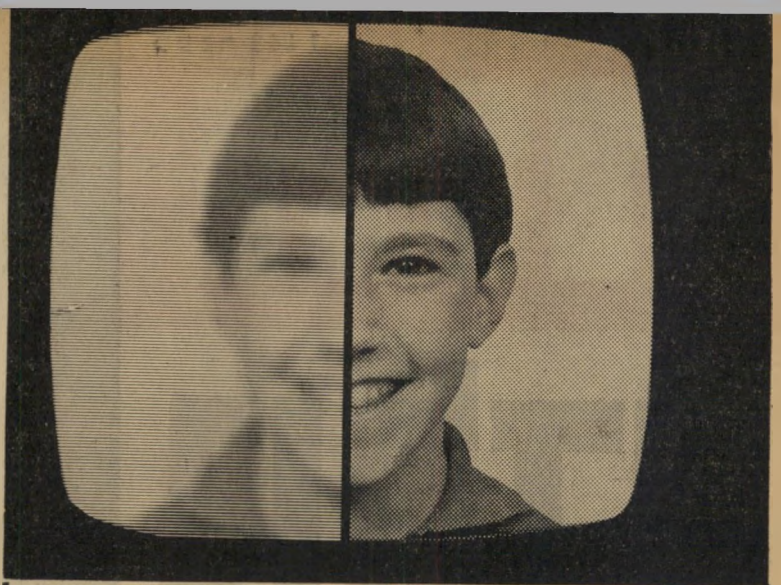
● העולם הזה: לפני למעלה משלוש שנים נולדה הגירסה האחרונה של תכנית המוביל הארצי. מלבד כמה נקודות משניות, היתה היא שונה מהתכנית הראשונה בנקודה מרכזית אחת: במקום לקחת מים מן הירדן — יקחו אותם מהכנרת. "היה ידוע, כמובן, כי מי הכנרת מלר-חיים במקצת ממי הירדן, אך בכמה מסתכם אותו קצת — זאת לא ניסה איש לחשב. גם כאשר פורסמו המספרים המבהילים, ש"זיענו כי כמות הכלור בליטר מ"רכנרת מצינו ל-340 עד 350 מיליגרם, לא נחרדו אבות המוביל. מנהל תה"ל, אהרון וינר, ש"נשאל על כך, השיב בתום-לב: אני אינני מבין בחקלאות.

כמויות הכלור במים עולות על מה ש"נאמד, מגיעות ללמעלה מ-400 מיליגרם לליטר".

מבקר המדינה: בתכנית המקורית של ה"מיפעל נקבע שכשני שלישים ממי המפעל יוטו מהירדן. במסגרת שנויים בתכנית ה"מקורית הוחלט על שאיבת כל כמות המים מים כנרת. אולם בעוד שמי הירדן הם כמעט מתוקים, מגיעה תכולת הכלור של מי הכנרת לכדי 350 מ"ג לליטר במוצע רבי-שנתי, ועד כן 400 מ"ג לליטר ב"תנודות עונתיות".

● העולם הזה: "העבודות בבניית מו-בילהירדן בלעו יותר מ-250 מיליון לירות. אולם לא קדמו להן בדיקות רציניות של כמות הכלור בכנירת. האחראים לקחו ב"חשבון רק כמות סטאטית של המליחות, מבלי להביא בחשבון את הגידול שהיה צפוי כתוצאה ישירה מפעולותיהם."

מבקר המדינה: רק באוקטובר 1959 הח"ל-ה חברה תה"ל בבדיקות שיטתיות ומקיפות של מליחות המים בכנרת, שנמשכו למעלה משנה. כתוצאה מהן נוכחו המתכננים לדעת, בראשית 1961, שהמליחות הממוצעת בכנרת אינה 280-270 מ"ג אלא 340-350 מ"ג כלור לליטר. החישוב של שיעור המליחות ב"שנים 1950 עד 1955 התבסס על ההנחה, שהכנרת הייתה, בעת הבדיקות, במצב של שיווי משקל רבי-שנתי לגבי המליחות. התברר, שהבדיקות שנעשו לא היו מספיקות, והמליחות הנמוכה שנמדדה הייתה תוצאה ממחזור שנים גשומות באותה תקר-פה; הנחת היסוד הייתה אפוא מוטעית. עוד התברר, שכמות הכלור, המתחספת ל-

ההבדל הברור

אחריות לשנה שלמה כולל שירות, חלקים, מנורות ושפופרת התמונה. אוטווקס עובר בדיקה קפדנית ונסיון הפעלה לפני מסירתו ללקוח.

ההבדל הוא ברור!

אוטווקס TV Autovox

סוכנות בלעדית בישראל: חברה להנדסה חקלאית לישראל בע"מ, חיפה, תל-אביב

מפיצים בלעדיים: חברת ווקסמוביל בע"מ, רח"י הנמל 48, טל. 61477, חיפה

שחם לבינסון אילון

הנך רשאי לנהוג במכונית מרוץ ללא רישיון בשטח התערוכה הפתוח כל יום בשעות 9-13 ומ"5 עד חצות קארטינג. הספורט שכבש את כל אירופה.

טכניכון

כיתות בוקר וערב לאכסטונים

בבדלות ומוקדמות

* החלה הרשמה לכיתות בוקר * נפתחים קורסים חדשים - ערב

למועדי הבחינות נובמבר 1965, ומרץ 1966

הנערכות מטעם משרד החינוך והתרבות פורטים והרשמה 1-8 בבקר 4-8 בערב

חיפה רח' בלפור 5 מול הטכניון

תל-אביב דרך פ"ת 44 מול בית הדר

איש כסף